

Marcela ZONČOVÁ
Ostrava

Svědectví jako specifický slohový útvar v církevním prostředí

Pod pojmem svědectví si většina lidí vybaví to, co Slovník spisovné češtiny definuje jako „svědeckou výpověď před soudem nebo závažnou zprávu“ (*Slovník spisovné češtiny...* 1994, s. 425). Druhá část této definice se přibližuje tomu, jak křesťan „dešifruje“ tento výraz, je-li požádán o svědectví či slyší-li jiného křesťana mluvit o tom, jak někomu svědčil. Svědectví je totiž příběh o tom, jak se z člověka nevěřícího stal člověk věřící v Krista a jak víra v Krista proměnila jeho život.

Svědectví má své specifické místo v mluvených i psaných projevech křesťanů už od počátků křesťanství stejně jako modlitba, kázání či píseň. V *Bibli* se píše, že Ježíš pověřil své učedníky, aby mu byli svědky mezi národy (Skutky 1, 8). Ve *Skutcích* sv. apoštolů je celkem třikrát zaznamenáno svědectví apoštola Pavla (Skutky 9; 22, 1–22; 26, 1–23). Pokaždé jde o stejný příběh, který se liší pouze hlavní myšlenkou svědectví, různým výběrem událostí a jejich uspořádáním podle toho, zda jsou posluchači svědectví Řekové, židé či král Agrippa. Na rozdíl od modlitby, kázání či písně je svědectví primárně určeno nevěřícím. Jeho cílem je na základě konkrétního příběhu vysvětlit nevěřícímu člověku podstatu víry v Krista. Svědectví může být samozřejmě určeno i věřícím posluchačům, pak je jeho funkce však poněkud jiná – má za úkol povzbudit křesťany v jejich víře v Krista. To, komu je svědectví určeno, výrazně ovlivňuje jeho obsah i výběr výrazových prostředků.

Svědectví má svou ustálenou formu, která se skládá ze tří částí. Svědectví ap. Pavla v Sk 26, 4 začíná slovy:

Můj život od mládí znají všichni lidé...

Obdobně začínají i svědectví současných křesťanů:

Vyrůstala jsem v křesťanské rodině, jako nejstarší z pěti dětí (Juhaňáková 2003).

Vyrůstala jsem v rodině, kde se o Bohu vůbec nemluvilo, kde nikdo nevěřil v nějakou vnější sílu nebo moc (Ivana 2003, s. 12–13).

Obecně lze říct, že první část svědectví pojednává o minulosti křesťana – o tom, kdo byl a co jej ovlivňovalo před tím, než se stal křesťanem. Druhá část svědectví popisuje, jak došlo k tomu, že člověk uvěřil v Krista a přijal jej do svého života (viz svědectví ap. Pavla, Sk 26, 12 – 19):

Jen Bůh viděl do mého srdce. Jednou večer jsem vyznala Ježíši, že jsem na dně svých sil, cítila jsem, že se blížím k propasti a prosila jsem o Jeho pomoc (Juhaňáková 2003).

Třetí část pak logicky vysvětluje, jak víra v Ježíše Krista změnila život člověka (viz Sk 26, 19 – 23):

Pán mne nezklamal. Opravdu je se mnou a můj život proměňuje... Dříve jsem si ve zkouškách stěžovala, litovala se, teď mne učí za všechno děkovat a chválit Její (Juhaňáková 2003).

Svědectví apoštola Pavla je zakončeno otázkou pro krále Agrippu (Sk 26, 27):

Věříš, králi Agrippo, prorokům?

Podobné závěry svědectví lze nalézt i v současných svědectvích, např. *Rozhodni se pro Ježíše!* (Juhaňáková 2003). Smyslem svědectví je totiž vyprovokovat posluchače k reakci, pomoci mu, aby začal diskutovat či přemýšlet o víře v Ježíše Krista.

Svědectví je klíčovou součástí evangelizace, tedy procesu seznamování nevěřících s evangeliem. Svědectví má větší komunikační schopnost než např. kázání či polemiky o abstraktních idejích: přináší totiž pravdivý příběh a životní zkušenost skutečných lidí. Vzhledem k rostoucí sekularizaci společnosti můžeme sledovat snahy křesťanů především v USA či Velké Británii o zefektivnění tohoto slohového útvaru, tak aby lépe odrážel potřeby a zájmy posluchačů. Např. v USA lze nalézt celou řadu materiálů, které se zabývají tím, jak napsat

efektivní svědectví. Tyto rady se dají shrnout do stručného návodu, který se objevil na internetu pod názvem *Svědectví komunikují*:

„Kontrolní seznam pro psaní svědectví:

1. Piš pro nevěřící čtenáře.
2. Vciť se do jejich pohledu na svět.
3. Sděl jim detaily z tvého života před uvěřením i po uvěření, které by byly zajímavé především pro ně.
4. Podej jim dostatečné množství informací o sobě, aby měli čtenáři pocit, že tě skutečně znají.
5. Vyhni se církevnímu žargonu a terminologii.
6. Nesnaž se znít nábožně, kostelně či kázat.
7. Předpokládej, že čtenář má nulovou znalost křesťanského náboženství.
8. Buď upřímný: nepřeháněj nebo nesnaž se vyličít, jak žiješ dokonalý život bez problémů.
9. Používej jednoduchý jazyk” (*Testimonies communicate* 2003).

Výše uvedené rady se týkají převážně svědectví psaných, tedy určených pro různé časopisy, traktáty, letáky či webové stránky. U svědectví mluvených se zdůrazňuje např. jejich přirozené zapojení do běžného rozhovoru či jejich délka – nejlépe tři minuty (Bright 1997).

Většina teoretických pojednání o svědectví zdůrazňuje nutnost používání jazyka, který by byl srozumitelný každému bez znalosti církevní terminologie. Aktivní křesťané si totiž poměrně rychle osvojí výrazy typické pro komunikaci v církevním prostředí, které však pro lidi mimo církev mají význam archaický či jiný, nebo je vůbec neznají. Jde např. o výrazy jako *znovu se narodit*, *být spasen*, *hříšník*, *Pán*, *pokání*, *jistota spasení*, či *Jan 3, 16*. Pokud chce křesťan sdělit efektivní svědectví, měl by se vyvarovat podobných výrazů a snažit se je nahradit jejich běžnějšími ekvivalenty či opisy. Některé materiály dokonce varují pisatele svědectví před používáním velkých písmen u zájmen, která odkazují na Boha či Ježíše, jak je tomu běžné v *Bibli* a teologické literatuře. Jako důvod uvádějí, že to vypadá příliš nábožensky a „kostelově” (*Using the Right Words* 2003).

Svědectví má specifickou funkci v církevní a zvláště v mimocírkevní komunikaci křesťanů – jeho cílem je srozumitelně vysvětlit

nevěřícímu, proč je někdo věřící. Ačkoliv forma svědectví zůstala po staletí nezměněná, můžeme sledovat určitý vývoj a snahu o systematizaci v oblasti využití jazykových prostředků a větší důraz na posluchače a jeho pohled na svět. Tyto tendence se projevují v českém evangelikálním prostředí převážně v porevolučním období a jsou spojeny s přílivem misionářů, teologů a křesťanské literatury z USA či Velké Británie. V těchto zemích, kde obecně mnohem více lidí pravidelně navštěvuje křesťanské bohoslužby, výzkumy (*Testimonies communicate* 2003) shledávají, že např. pouze jedna třetina dospělých byla schopna definovat pojem evangelium či 48 % dotázaných vědělo, kdo byl Pilát Pontský. Podobné závěry jistě nutí křesťany k přemýšlení, jak srozumitelně a účinně sdělit evangelium nevěřícím lidem. Vzhledem k tomu, že situace v naší zemi je velice podobná, ne-li horší, můžeme už teď zaznamenat rostoucí snahy křesťanů o efektivnější komunikaci s lidmi mimo církev. Tyto snahy se odrážejí nejen v nových aktivitách církve či civilnějších projevu kazatelů při bohoslužbách, ale také ve svědectví, jeho formě a výrazových prostředcích.

Literatura

- Angie`s Story. Gospelcom* [online], [cit. 2003–19–11], <http://www.gospelcom.net/guide/resources/angie.php>.
- Bright B., 1997, *Reaching Your World. Campus Crusade for Christ International* [online], [cit. 2003–20–09], <http://www.billbright.com/ryw/finding.htm/>.
- Jak sdělit osobní svědectví*, 1998, Křesťanská akademie mladých (školicí materiály).
- Juháňáková H., 2003, *Zakusila jsem Ježíšovu živou přítomnost. Ježíš* [online], [cit. 2003–19–11], <http://www.jezis.cz/j2/app2/detail.asp?id=24>.
- Keys to an Effective Personal Testimony*, 2000, *E-vangelism* [online], [cit. 2003–23–11], <http://share.powertochange.com/story/tips.html/&e=747>.
- Ivan N., 2003, *Brácha s Bibli v ruce*, „Bratrská rodina” XXXV, č. 2, s. 12–13.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, 1994, 2. vyd., Praha, Academia, 647 s.
- Testimonies communicate*, 2003, *Gospelcom* [online], [cit. 2003–19–11], <http://www.gospelcom.net/guide/resources/testimony.php>.
- Using the Right Words*, 2003, *Gospelcom* [online], [cit. 2003–11–30], <http://www.gospelcom.net/guide/resources/jargon.php>.